

Kamer der Volksvertegenwoordigers.

VERGADERING VAN 29 JUNI 1927.

Begrooting van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg VOOR HET DIENSTJAAR 1927 (1).

VERSLAG

NAMENS DE BIJZONDERE COMMISSIE (2), UITGEBRACHT DOOR DEN HEER HEYMAN

MIJNE HEEREN,

De begrooting voor 1927 werd dit jaar eerst besproken in den Senaat. Deze bespreking had plaats tijdens de vergadering van 15 Juni II.

De heer senator Carpentier bracht, namens de Commissie voor Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg, een merkwaardig verslag uit. Het behandelde, onder meer, de volgende belangrijke vraagstukken : 1° het beroepsonderwijs; 2° het arbeidstoezicht; 3° de maatschappelijke verzekeringen : mutualiteiten, werkloozenvoorzorg, enz.; 4° de raden voor verzoening en bemiddeling; 5° de ouderdomspensioenen; 6° de genees- en artseneijkundige dienst; 7° het crisisfonds; 8° de goedkoope woningen, enz.

Over deze verschillende vraagstukken deelde de achtbare heer Carpentier belangrijke bestuurlijke inlichtingen en tabellen mede, die onze collega's zullen vinden in het document n° 131 (vergadering van 31 Mei 1927) van den Senaat.

De Kamer zal begrijpen dat wij, om verscheidene redenen, al deze inlichtingen niet meer gaan herhalen in ons eigen verslag.

Ons werk moet dus aanzien worden als de vervollediging van het verslag door den heer Carpentier in het Senaat neergelegd. Wij zullen dus, in aansluiting met dit laatste, enkel nog eenige bemerkingsen en vragen aanhalen door de leden van de « bijzondere Commissie » tijdens hare besprekingen in het midden gebracht.

..

(1) Begrooting door den Senaat overgemaakt, n° 48.

(2) De Bijzondere Commissie, voorgezeten door den heer Pirmez, bestond uit :

1° de leden van de Bestendige Commissie voor Handel, Nijverheid, Arbeid, Sociale Verzekeringen en Voorzorg, de heeren De Backer, De Bruycker, Delattre, Delvigne, de Pierpont, Dierkens, Falony, Heyman, Joris, Mampaey, Pater, Uytroever, Van Caenegem, Vergels.

2° uit zes leden door de afdeelingen benoemd : de heeren Ramaeckers, Vanderfelde, Van Walleghem, Troclet, Hubin, Vanden Eynde, (Jean).

I.

Herinneren wij vooreerst nog eens de algemeene cijfers der begrooting zooals die in het Senaatverslag van M. Carpentier, voorkomen :

Het ontwerp van begrooting van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg voor het dienstjaar 1927 voorzag eene vermeerdering van uitgaven van fr. 14,037,894.33 tegenover verleden jaar, voor een globaal crediet van fr. 294,531,053.33. Wanneer men dit crediet vergelijkt bij dit der begrooting van 1914, ten bedrage van 26,897,600 frank, komen wij tot een verhoogingscoëfficiënt van 10.5. De begrooting werd opgemaakt op grondslag van het indexcijfer 735 ; ook was het te vermoeden dat de voorziene sommen niet zouden volstaan om de uitgaven van het Departement te dekken, en inzonderheid om het veranderlijk gedeelte der wedden te betalen, waarvoor er op de begrooting eene som van 4,810,419 frank werd voorzien.

De amendementen, die de Regeering slechts op 18 Mei 1927 heeft ingediend, brengen immers grondige wijzigingen in het totaal der uitgaven van het Departement. De aanvullende credieten boeken eene verhooging van 27,506,300 frank, waardoor de globale uitgaven van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg worden gebracht op fr. 322,037,353.33.

Nieuwe amendementen, op 2 Juni ingediend, brengen dit totaal op fr. 322,133,203.33.

Van de aanvullende credieten neemt de verhooging der wedden, bij toepassing van het Koninklijk besluit van 28 Februari 1927, betreffende de stabilisatie der wedden en loonen van het Staatspersoneel (bijzondere toekenning van 20 t. h.), 1,291,300 frank in beslag ; naar de sociale werken gaan er 9,545,000 frank, naar het technisch onderwijs 15 miljoen frank, naar het Instituut te Frameries 500,000 frank.

Het uittrekken dezer nieuwe credieten geeft, tegenover de begrooting van 1914, een verhoogingscoëfficiënt 12 voor de uitgaven van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg.

Zooals gewoonlijk behelst de begrooting twee secties : de gewone uitgaven voor een bedrag van fr. 256,204,075.33 en de uitzonderlijke uitgaven voor een bedrag van 65,833,278 frank. Deze laatste slaan op diensten die credieten aanvragen, welke nochtans sedert enkele jaren jaarlijks hernieuwd worden. De gewone uitgaven boeken eene verhooging van 26,495,655 frank, de uitzonderlijke uitgaven eene verhooging van 15,048,539 frank tegenover die van verleden jaar.

II.

DE ECONOMISCHE HEROPBEURING VAN HET LAND EN HET BEROEPSONDERWIJS.

Terecht heeft het Parlement zijne voldoening uitgesproken over het programma van economische heropbeuring waarvan de uitvoering reeds door de Regeering begonnen is. Groote werken als deze van Antwerpen, Luik en ander, worden aangekondigd. De bestendige Commissie van Nijverheid en Arbeid kan zich daar enkel over verheugen.

Maar indien de Regeering de uitvoering van groote werken terecht aanmoedigt, moet zij ook hare bijzondere aandacht schenken aan de *technische vooruitgang onzer nijverheden*.

Wat wij daartoe vooral noodig hebben is :

Een hooger instituut van toegepaste wetenschappen aan de nijverheid.

Zeker, er werd in ons land, vooral in de laatste jaren, veel gedaan voor de verbetering, de ontwikkeling en de uitbreiding van ons beroeps- en technische onderwijs.

Maar bestaat er wel een algemeen, methodisch en logisch plan van uitwerking ?

Want ontduiken wij het ons niet, nietegenstaande den vooruitgang op dit gebied, nietegenstaande het economisch herstel van ons land, blijft er toch één feit dat ons bekommeren moet : *onzen achteruitgang op het gebied der technische kennissen*, in sommige onze bijzonderste nijverheden. En daarom juist, daarom zou dat « *hooger instituut* » voor toegepaste wetenschappen aan de nijverheid noodig zijn. Dit instituut zou bestaan uit groote, verlichte- en verluchte lokalen, gebouwd zonder weelde, in gewapen beton, maar praktisch ingericht.

Het zou bevatten een groot nijverheidsmuseum ; een reeks normaalcursussen voor het vormen van leeraars voor de nijverheidswetenschappen ; het zou bekroond worden door het geven van voordrachten door « *nijverheidsgeleerden* » uit eigen land en vreemde natiën.

Nu reeds heeft de commissie de aandacht van de Regeering op het inrichten van dit hooger instituut willen trekken, opdat ze, zoodra de financiële toestand het zou toelaten, aan de uitvoering ervan zou willen denken.

De commissie roept ook de aandacht van de Regeering op het feit, dat sommige beroepsscholen misschien nog altijd te veel *theoretisch* blijven in hun onderwijs. Dit moet verstaan worden niet in dezen zin, alsof het onderwijs der *theorie* niet zou noodig zijn, wel integendeel. Maar hierdoor wordt bedoeld, dat sommige scholen niet voldoende in voeling zijn met het « *werkhuis* ».

Het « *werkhuis* » moet aan den leerling de eigenlijke praktische moeilijkheden van zijn stiel doen inzien en hem leeren deze te overwinnen.

Meer contact dus met de werkhuizen is gewenscht. Verschillende leden der commissie zijn eens te meer terug gekomen op de volstrekte noodzakelijkheid om toch eindelijk in ons land een *organische wet* op het beroepsonderwijs te bekomen.

Naar gelang het beroepsonderwijs zich meer en meer ontwikkeld, wordt ons tegenwoordig hybrisch stelsel, dat toch op geen vaste grondslagen berust volkomen onvoldoende.

Een *organische wet* zou trouwens niet alleen de grondslagen vaststellen waarop het beroepsonderwijs als dusdanig dient gebouwd, maar zij zou ook het *statuut van het personeel* vastleggen, waarna al de leeraars van de officieele zoowel als van de vrije scholen, terecht verlangen.

* * *

Eindelijk werd door een lid de volgende bemerkingen gemaakt nopens de subsidiën welke, ten voordeele van het beroepsonderwijs, op het budget voorkomen :

Toelagen aan het Beroepsonderwijs.

De Begrooting (stuk van den Senaat, n° 5) van het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg (bl. 10), voorzag een gezamenlijk bedrag voor de uitgaven van het Industrieel- en Beroepsonderwijs van 31,059,390 frank.

In het stuk n° 127 van den Senaat, Amendementen van de Regeering op gezegde Begrooting, werd (bl. 7) een verhooging voorzien van 15,032,000 fr.

De 15 honderdsten door de nijveraars en de handelaars betaald op het bruto-bedrag der dagloonen zouden in hun geheel moeten ten goede komen aan het industrieel- en beroepsonderwijs (zie Begrooting van 's Lands Middelen).

Deze taxe zal ongetwijfeld 30,000,000 fr. opbrengen (n° 38. Kamer der Volksvertegenwoordigers). Verslag door den heer Brusselmans uitgebracht namens de Commissie.

Indien ons industrieel- en beroepsonderwijs slechts 15,000,000 fr. ontvangt, en indien de nieuwe taxe, zooals wij het voorhebben, 30,000,000 fr. vertegenwoordigt, dan mogen wij zeggen dat 15,000,000 fr. onttrokken zijn geworden aan de bestemming door den wetgever daaraan gegeven, toen deze de nieuwe belasting van 15 centiem had goedgekeurd, betaald door de nijveraars en de handelaars op het bruto-bedrag der salarissen ten einde het industrieel- en het beroepsonderwijs te steunen en uit te breiden.

III.

Crisisfonds.

Sedert zijne oprichting heeft het crisisfonds de volgende toelagen uitgekeerd :

<i>Data der Koninklijke besluiten :</i>	<i>Maximum bedrag der toegekende vergoedingen :</i>			
	Vrijgezel.	Gezinshoofd.	Kinderen.	
30 December . . .	3	3	0.60	0.60
7 Maart 1921 . . .	3 tot 4	5	1.50	1.00
	(volgens den ouderdom)			
8 Juni 1922 . . .	3	4	1.00	1.00
30 November 1925 .	4 tot 5	5	1.50	1.00
30 Juli 1926. . .	5 tot 6	6	2.50	2.00
21 Maart 1927 . . .	6 tot 8	8	2.50	2.00

Hieronder de omstandige opgave der toekenningen uitbetaald voor de jaren 1925 en 1926 :

	1925	1926
a) Wegens de dertig dagen van het Nationaal Crisisfonds . . fr.	4,173,300 76	6,425,013 45
b) Wegens de overnemingen . .	3,624,225 36	2,538,648 93
c) Wegens de verlengingen. . .	134,101 72	242,045 78
Overstromingen.	—	1,120,973 25
Artikels 15 en 16 (werkstaking en lock-out).	—	98,834 »
Totaal. . . fr.	7,931,627 84	10,425,515 41

Het Crisisfonds kent toe :

1° De gewone toekenningen (art. 25 van het Koninklijk besluit van 21 Maart 1927) die bestaan uit eene hoofdsom en uit gezinsvergoedingen, toegekend aan de werkloozen, die geen recht meer hebben op de vergoedingen der kas en in nood verkeerden; deze toekenningen worden verleend gedurende dertig dagen.

In 1926 werd er uitgegeven :

Hoofdsommen	fr. 1,760,807.98
Gezinstoelagen.	4,664,205.47
Totaal	fr. 6,425,013.35

2° De toekenningen door het Nationaal Crisisfonds uitbetaald (art. 24 van hetzelfde besluit) voor rekening der werklozenkassen, die niet meer bij machte zijn hare reglementaire verplichtingen tegenover hare aangeslotenen na te komen. Voor het jaar 1926 werd uitbetaald :

Hoofdsommen	fr. 1,966,076.66
Gezinstoelagen	572,572.25

Totaal fr. 2,538,648.91

3° Artikel 26 laat aan het Nationaal Crisisfonds toe het voordeel van de tegemoetkomingen te verlengen gedurende een zeker getal dagen na den dertigsten dag, voorzien bij artikel 25, wegens eene crisis in een bepaald bedrijf.

In 1926 werd er uitbetaald :

Hoofdsommen	fr. 186,034.82
Gezinstoelagen	50,010.96

Totaal, fr. 242,045.78

4° Vergoedingen in geval van geschillen, werkstakingen en lock-outs (art. 15 van het Koninklijk besluit van 5 Mei 1926) hebben gedurende het tweede halfjaar 1926 98,834 frank geveerd.

Tijdens het jaar 1926 heeft eene gebeurtenis, die in sommige onzer nijverheidstakken eene diepe storing heeft teweeggebracht, het Crisisfonds verplicht eene *buitengewone* som uit te geven. De rampvolle overstromingen van April 1926 hebben aanleiding gegeven tot werkloosheid in de nijverheidsbedrijven te Luik, Charleroi, Dendermonde. Zij hebben aan het Nationaal Crisisfonds fr. 1,120,973.25 gekost.

Met inbegrip dezer laatste uitkeering, bereikt het globaal bedrag der toekenningen van allen aard, door deze inrichting uitbetaald de som van 10 millioen fr. 425,515.41.

De tafels hierboven aangegeven duiden aan dat sedert het Koninklijk besluit van 21 Maart 1927, de crisis-steun merklijk verhoogd werd. Elkeen zal nochtans aannemen dat hij onvoldoende is voor hen die, in dezen tijd van duur leven, door de werkloosheid getroffen worden.

Voor dezen die geen recht meer hadden op syndikale vergoedingen voor werkloosheid, gaf het crisisfonds, in 1926, eene som uit van fr. 6,425,013.45 wat zeker niet als overdreven zal aanzien worden en aanduidt dat het jaar 1926 niet ongunstig is geweest voor ons land inzake werkloosheid.

Aan deze uitgave dient toegevoegd eene som van fr. 2,538,648.90 ten bate der kassen welke hunne middelen van onderstand aan hunne leden uitgeput hebben.

Hier dient aangemerkt dat de bijdragen van sommige kassen niet meer in verhouding zijn met de risico's van werkloosheid.

Anderzijds is het redelijk dat deze werklozenkassen uitgenoodigd worden om hun steun al meer en meer op wetenschappelijke en juiste gegevens te bouwen.

De Commissie drukte ook den wensch uit, dat het wetsvoorstel, waarbij de gemeenten *verplicht* worden voor 10 t. h. tussehen te komen in den crisisonderstand (de Staat komt tussehen voor 75 t. h. en de vakvereniging voor 15 t. h.), voorstel waarover reeds sedert een jaar een gunstig verslag neergelegd werd, weldra aan de bespreking der Kamer zou kunnen onderworpen worden.

IV.

ARBEIDSTOEZICHT.

Een vermeerdering van personeel van 9 eenheden heeft een verhooging van uitgaven van 81,900 frank voor gevolg. Het personeel werd versterkt met 5 opzieners en 6 controleurs. Het totaal aan uitgaven voor de 73 ambtenaren bereikt 1,051,900 frank. Hieraan moeten de verplaatsing- en verblijfskosten toegevoegd worden, wat het bedrag der credieten voor den toezichtsdienst op 1,322,900 frank brengt.

Een amendement van de Regeering voorziet het aanstellen van 3 nieuwe opzieners en 9 controleurs. De dienst zal derhalve 18 eenheden meer tellen dan het vorig jaar.

Dit personeel heeft niet alleen voor opdracht de toepassing der wet op den arbeid in de fabrieken na te gaan, doch ook het toezicht over de gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke inrichtingen.

Niettegenstaande deze vermeerdering van personeel, was de Commissie van meening dat de arbeidsinspectie haar zending nog niet voldoende kan vervullen.

Wordt er aan de arbeidsinspecteurs en controleurs geen werk opgelegd dat door de plaatselijke politie zou kunnen gedaan worden: bij voorbeeld, het nazicht over de concertzalen, het meten dezer zalen in opzicht der oppervlakte; het doen verbieden van het « niet rooken », enz.?

Zou de tijd aan dit opslorpend werk besteed niet beter en nuttiger kunnen besteed worden?

Bezitten wij reeds het « repertorium » van de nijverheidsondernemingen die door de arbeidsopzichters in ons land dienen bezocht te worden? Het schijnt dat hierop ontkennend dient geantwoordt te worden. Indien het waar is, dat men in het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, met dit belangrijk werk begonnen is, zou hiermede niet den noodigen spoed kunnen gemaakt worden?

V.

ARBEIDSONGEVALLEN.

De Commissie besprak nogmaals de noodzakelijkheid de wet van 1903 op de arbeidsongevallen te herzien en aan de nieuwe noodwendigheden aan te passen.

Een wetsontwerp bestaat. De Middenafdeeling heeft het onderzocht. Zou welhaast op een bespreking mogen verhoopt worden?

Schade berokkend door sommige nijverheidsinrichtingen.

Sommige nijverheden berokkenen erge schade aan bijzonderen.

Zoo bv. de kolenmijnen door de inzakking der huizen. Deze gaat soms tot 10, 15, ja tot 20 centimeters. De procedure welk tot nu diende gevolgd te worden, om de geleden schade te doen vergoeden, is te lang. Zulks wekt verbittering bij de belanghebbenden.

Een lid der commissie vroeg zich af, of het niet geraadzamer zijn zou, « een nationaal fonds » in te richten, waarin bv. 1 centiem per ton kolen zou gestort worden, om aldus toe te laten de vastgestelde schade door inzakking veroorzaakt, zonder wachten te kunnen uitbetalen?

Terzelve tijd drong de commissie aan, opdat in de mijnen « stortbaden » zouden ter beschikking van de vrouwelijke werksters gesteld worden, zoo dicht mogelijk bij de plaats waar zij werkzaam zijn.

Sommige andere nijverheidsbedrijven, zooals b. v. de *zinknijverheid*, veroorzaken niet alleen erge schade aan de gezondheid der werklieden die er in gebezigd worden, maar ook dienen wegens hunne uitwasemingen, aan de omliggende landen, zoo niet voor het eerste als voor het tweede geval, strenge maatregelen getroffen worden. De Commissie dringt er nogmaals ten zeerste op aan, dat de Regeering, door eene bijzondere wetgeving, deze maatregelen van bescherming zou voorschrijven.

VI.

ARBEIDSWETGEVING.

De Commissie heeft nogmaals aangedrongen op de *coördinatie* en de *codificatie* onzer sociale wetgeving.

Zeker, dit is een belangrijk werk dat veel tijd vragen zal. Maar wie ziet niet in, dat dit werk volstrekt onontbeerlijk geworden is.

De meeste onzer sociale wetten zijn door Koninklijke of Ministerieele besluiten volledig of toegelicht.

Wil men spoedig en zonder zich te bedriegen, kunnen oordeelen over deze wetgeving, dan dringt zich het werk der *coördinatie* volledig op.

*
* *

Ziedaar de bijzonderste punten welke in de Commissie besproken werden.
Deze heeft de begrooting met algemeene stemmen goedgekeurd.

De Verslaggever,

HENRI HEYMAN.

De Voorzitter,

M. PIRMEZ.

Bijlage van n° 275.

De Commissie heeft aan de Regeering de volgende vraag gesteld :

Zou de Regeering ons willen laten weten :

I. Het getal leerlingen van de a) openbare, b) vrije technische en beroepsscholen, voor 1° de dagscholen, 2° de avondscholen, 3° de zondagscholen.

II. De Staatssubsidiën aan de a) openbare, b) vrije technische en beroepsscholen, voor 1° de dagscholen, 2° de avondscholen, 3° de zondagscholen.

Dienstjaar 1925. — Overzicht.

PROVINCIEËN.	Officieele scholen.	Leerlingen der officieele scholen.	Vrije scholen.	Leerlingen der vrije scholen.	Gewone toelagen.		Buitengewone toelagen.	
					Officieele scholen.	Vrije scholen.	Officieele scholen.	Vrije scholen.
Antwerpen	17	7,060	196	14,522	1,433,419	2,891,290	187,810	209,072
Brabant	38	9,579	116	14,915	1,803,185	3,593,554	135,156	268,587
West-Vlaanderen	16	2,154	87	6,416	190,249	917,517	4,789	129,269
Oost-Vlaanderen	19	4,835	150	15,667	817,702	2,196,272	176,533	209,175
Henegouw	89	17,003	68	8,919	1,353,391	2,509,739	215,977	337,247
Luik	48	8,020	42	5,593	1,332,569	1,269,413	55,695	69,785
Limburg	3	183	37	3,011	13,876	874,689	—	414,226
Luxemburg	3	289	14	646	11,384	240,950	—	7,933
Namen	9	1,047	31	2,412	97,278	451,742	7,205	24,719
	242	50,170	741	72,101	7,053,053	14,945,166	783,165	1,670,013

24,451,397

	Getal scholen en leerlingen.		Verleende toelagen.	
	Officiële scholen.	Vrije scholen.	Officiële scholen.	Vrije scholen.

Provincie Antwerpen.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens . . .	4	1,247	14	2,373	894,371	838,346
b) voor meisjes . . .	2	483	12	1,388	278,784	504,935
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	7	4,774	105	6,349	232,235	667,658
b) voor meisjes . . .	4	556	65	4,412	28,029	880,351
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	—	—	—	—	—	—
b) voor meisjes . . .	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	17	7,060	196	14,522	1,433,419	2,891,290

Provincie Brabant.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens . . .	5	1,282	29	6,075	218,898	1,455,519
b) voor meisjes . . .	8	2,693	31	2,523	1,156,454	1,486,177
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	18	4,877	25	4,925	376,726	368,583
b) voor meisjes . . .	6	454	31	1,392	44,517	283,275
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	1	273	—	—	6,590	—
b) voor meisjes . . .	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	38	9,579	116	14,915	1,803,185	3,593,554

Provincie West-Vlaanderen.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens . . .	3	290	12	2,561	84,202	557,325
b) voor meisjes . . .	1	82	10	526	8,612	167,437
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	12	1,782	20	1,148	97,434	55,737
b) voor meisjes . . .	—	—	45	2,181	—	287,018
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens . . .	—	—	—	—	—	—
b) voor meisjes . . .	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	16	2,154	87	6,416	190,249	917,517

	Getal scholen en leerlingen.		Verleende toelagen.	
	Officiële scholen.	Vrije scholen.	Officiële scholen.	Vrije scholen.

Provincie Oost-Vlaanderen.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	3	1,213	23	4,715	223,487	1,030,998
b) voor meisjes.	3	454	23	1,704	167,050	404,602
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	10	3,098	28	5,500	422,550	318,246
b) voor meisjes.	3	70	76	3,748	4,615	382,426
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	—	—	—	—
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	19	4,835	150	15,667	817,702	2,196,272

Provincie Henegouw.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	8	1,963	11	6,345	400,280	1,512,957
b) voor meisjes.	12	528	18	992	126,586	657,086
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	47	12,715	9	704	729,420	72,247
b) voor meisjes.	14	446	30	878	36,142	237,449
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	8	1,351	—	—	60,963	—
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	89	17,003	68	8,919	1,353,391	2,500,739

Provincie Luik.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	15	3,159	8	1,935	746,428	395,151
b) voor meisjes.	7	688	11	1,116	284,906	550,890
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	18	3,601	13	2,196	193,231	230,320
b) voor meisjes.	7	488	10	346	103,734	93,052
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	1	84	—	—	4,270	—
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen.	48	8,020	42	5,593	1,332,569	1,269,413

	Getal scholen en leerlingen.		Verleende toelagen.	
	Officiële scholen.	Vrije scholen.	Officiële scholen.	Vrije scholen.

Provincie Limburg.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	12	1,404	—	665,844
b) voor meisjes.	—	—	2	138	—	55,778
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	3	183	12	707	13,876	20,728
b) voor meisjes.	—	—	11	702	—	132,339
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	—	—	—	—
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen	3	183	37	3,011	13,876	874,689

Provincie Luxemburg.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	2	235	—	175,635
b) voor meisjes.	—	—	5	191	—	36,689
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	3	289	4	142	11,384	12,789
b) voor meisjes.	—	—	3	78	—	15,837
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	—	—	—	—
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen	3	289	14	646	11,384	240,950

Provincie Namen.

<i>Dagscholen :</i>						
a) voor jongens.	—	—	6	935	—	214,767
b) voor meisjes.	1	38	5	272	35,726	95,043
<i>Avondleergangen :</i>						
a) voor jongens.	5	867	10	830	53,043	75,877
b) voor meisjes.	2	57	7	212	4,751	55,812
<i>Zondagsleergangen :</i>						
a) voor jongens.	1	85	3	163	3,758	10,243
b) voor meisjes.	—	—	—	—	—	—
Gezamenlijke bedragen	9	1,047	31	2,412	97,278	451,742

Chambre des Représentants.

SÉANCE DU 29 JUIN 1927.

Budget

du Ministère de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance Sociale
POUR L'EXERCICE 1927 (1).

RAPPORT

FAIT, AU NOM DE LA COMMISSION SPÉCIALE (2), PAR M. HEYMAN.

MESSIEURS,

Le budget pour l'exercice 1927 fut examiné tout d'abord par le Sénat. La discussion eut lieu au cours de la séance du 15 juin dernier.

Monsieur le Sénateur Carpentier présenta un remarquable rapport au nom de la Commission de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance Sociale. Son exposé traitait, entre autres, des questions importantes suivantes : 1° l'enseignement professionnel; 2° le contrôle ouvrier; 3° les assurances sociales : mutualités, chômage, etc.; 4° les conseils de conciliation et d'arbitrage; 5° les pensions de vieillesse; 6° le service médico-pharmaceutique; 7° le fonds de crises; 8° les habitations à bon marché, etc.

L'honorable M. Carpentier communiqua au sujet de ces questions diverses, des renseignements et des tableaux d'ordre administratif très intéressants que nos collègues trouveront dans le rapport n° 131 du Sénat. (Séance du 31 mai 1927.)

La Chambre comprendra que nous ne pouvons, pour de multiples raisons, reproduire cette documentation dans le présent exposé.

Notre rapport doit donc être considéré comme le complément de celui qui fut présenté au Sénat par M. Carpentier.

(1) Budget, transmis par le Sénat, n° 4^x.

(2) La Commission spéciale, présidée par M. Pirmez, était composée :

1° des membres de la Commission permanente du Commerce, de l'Industrie, du Travail et des Assurances et de la Prévoyance sociales : MM. Debacker, Debruycker, Delattre, Delvigne, de Pierpont, Dierkens, Falony, Heyman, Joris, Mampaey, Pater, Uytroever, Van Caenegem, Vergels.

2° de six membres nommés par les sections : MM. Ramaekers, Vandeveldt, Van Walleggem, Hubin, Troolet, Van den Eynde (Jean).

Tout en nous référant à ce travail, nous nous bornerons à signaler simplement quelques observations qui furent faites par les membres de la Commission spéciale au cours de sa délibération.

I.

Rappelons tout d'abord les chiffres généraux du budget tels qu'ils sont mentionnés dans le rapport de M. Carpentier :

Le projet de budget de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance sociale pour l'année 1927, accusait une augmentation de dépenses de fr. 14 millions 37,894.33 par rapport au chiffre de l'année dernière pour un total de crédit de fr. 294,531,053.33. En comparant le montant de ce crédit à celui du budget de 1914, qui s'élevait à 26,897,600 francs, nous enregistrons un coefficient d'augmentation de 10,5. Le Budget avait été établi sur la base de l'index de 735 ; aussi, était-il à craindre que les sommes prévues ne fussent insuffisantes pour couvrir les dépenses du Département et notamment pour solder la partie mobile des traitements portée au projet de budget pour 4 millions 810,419 francs.

Les amendements, que le Gouvernement n'a déposés que le 18 mai 1927, viennent, en effet, modifier profondément l'ensemble des dépenses du Département. Les crédits supplémentaires se traduisent par une augmentation de 27,506,300 francs, portant ainsi le total des dépenses du budget du Ministère de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance sociale à fr. 322 millions 037,353.33.

De nouveaux amendements, déposés le 2 juin, portent ce total à fr. 322 millions 133,203.33.

Dans les crédits supplémentaires l'augmentation des traitements, par l'application de l'arrêté royal du 28 février 1927, relatif à la stabilisation des traitements et salaires du personnel de l'Etat (allocation spéciale de 20 p.c.), figure pour 1,291,300 francs ; les œuvres sociales absorbent 900,545,000 fr., l'enseignement technique 15 millions de francs, l'Institut de Frameries 500,000 francs.

L'inscription de ces nouveaux crédits donne, par rapport au budget de 1924, un coefficient d'augmentation de 12 pour les dépenses du budget du Ministère de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance sociale.

Le budget comprend, comme d'habitude, deux sections : l'une concerne les dépenses ordinaires pour fr. 256,204,075.33, l'autre les dépenses exceptionnelles. Ces dernières, qui s'élèvent à 65,833,278 francs, se rapportent à des services qui réclament des crédits qui se renouvellent pourtant annuellement depuis plusieurs années. Les dépenses ordinaires sont en augmentation de 26,495,655 francs, les exceptionnelles de 15,048,539 francs comparativement à celles de l'année dernière.

II.

LA RESTAURATION ÉCONOMIQUE DU PAYS ET L'ENSEIGNEMENT PROFESSIONNEL.

* C'est à juste titre que le Parlement a exprimé sa satisfaction au sujet du programme de restauration économique dont l'exécution a déjà été commencée

par le Gouvernement. De grands travaux, comme ceux d'Anvers, de Liège et d'autres, sont annoncés. La Commission de l'Industrie et du Travail ne peut que s'en réjouir.

Mais si le Gouvernement encourage l'exécution des grands travaux, il importe, d'autre part, qu'il donne toute son attention *au progrès technique de nos industriels*. Ce qui nous est absolument indispensable à ce point de vue, c'est

Un Institut Supérieur de sciences appliquées à l'industrie.

Sans doute, ces dernières années on a fait beaucoup dans notre pays pour l'amélioration, le développement et l'extension de notre enseignement professionnel et technique. Mais existe-t-il un programme général, méthodique et logique de réalisation ?

Car nous ne pouvons nous le dissimuler, malgré le progrès réalisé en ce domaine, malgré la restauration économique de notre pays, il reste un fait qui doit nous préoccuper : notre recul au point de vue des sciences techniques, dans certaines de nos plus importantes industries. Et c'est précisément pour cela que cet Institut Supérieur des Sciences appliquées à l'industrie serait nécessaire.

Cet institut se composerait de grands locaux, bien aérés et bien éclairés, construit sans luxe, en béton armé, mais serait organisé d'une façon pratique. Il posséderait un grand musée industriel ; une série de cours normaux y seraient donnés pour la formation de professeurs de sciences industrielles ; il serait couronné par des conférences de savants industriels de notre pays et de l'étranger. Dès maintenant la Commission a voulu attirer l'attention du Gouvernement sur l'organisation de cet institut supérieur, pour en engager l'exécution dès que la situation financière le lui permettra.

La Commission attire également l'attention du Gouvernement sur le fait que certaines écoles professionnelles donnent encore un enseignement trop théorique. Nous ne voulons pas dire par là que l'enseignement de la théorie ne serait pas nécessaire, bien au contraire. Nous voulons dire que certaines écoles ne sont pas suffisamment en contact avec l'atelier. C'est l'atelier qui doit montrer à l'apprenti les véritables difficultés pratiques de son métier et lui apprendre à les vaincre.

Il faut donc plus de contact avec les ateliers.

Plusieurs membres de la Commission sont revenus une fois de plus sur la nécessité absolue d'avoir en notre pays une loi organique de l'enseignement professionnel.

A mesure que l'enseignement professionnel se développe, le système actuel, qui n'a pas de base bien fixe, est entièrement insuffisant. D'ailleurs, une loi organique ne fixerait pas seulement les bases sur lesquelles l'enseignement professionnel comme tel s'appuyerait, mais elle établirait également le statut du personnel, qui est attend upar tous les professeurs tant des écoles officielles que des écoles libres.

* *

Enfin, un membre a fait les observations suivantes relatives aux subsides en faveur de l'enseignement professionnel figurant au budget :

Subsides à l'Enseignement professionnel.

Le Budget (pièce du Sénat n° 5-X), du Ministère de l'Industrie, du Travail et de la Prévoyance Sociale, page 10, prévoyait au total pour les dépenses de l'Enseignement Industriel et Professionnel : 31,059,390 francs.

Le document (n° 127 du Sénat), Amendements du Gouvernement au même Budget prévoyait, page 7, une augmentation de 15,032,000 francs.

Les 15 centimes payés par les industriels et les commerçants sur le montant brut des salaires *devraient revenir totalement à l'enseignement industriel et professionnel* (voir Budget des Voies et Moyens).

Cette taxe rapportera certainement 30 millions de francs, (voir document n° 38, Chambre des Représentants, Rapport fait au nom de la Commission par M. Brusselmans.)

Si notre Enseignement Industriel et Professionnel ne reçoit que 15 millions de francs et si la taxe nouvelle représente comme nous le pensons 30 millions de francs, nous pouvons dire que 15 millions de francs ont été détournés du but visé par le législateur lorsqu'il a voté cet impôt nouveau de 15 centimes à payer par les industriels et les commerçants sur le montant brut des salaires dans le but de soutenir et de développer l'Enseignement Industriel et Professionnel.

III.

Fonds de Crise.

Depuis sa création, le Fonds de Crise a accordé les subsides suivants :

<i>Dates des arrêtés royaux :</i>	<i>Maximum du montant des indemnités allouées :</i>			
	Célibataire.	Chef de famille.	Enfants.	
30 décembre 1920. . . .	3	3	0.60	0.60
7 mars 1921	3 à 4	5	1.50	1.00
	(suivant l'âge).			
8 juin 1922	3	4	1.00	1.00
30 novembre 1925. . . .	4 à 5	5	1.50	1.00
30 juillet 1926. . . .	5 à 6	6	2.50	2.00
21 mars 1927	6 à 8	8	2.50	2.00

Nous donnons ci-dessous le détail des allocations payées pendant les exercices 1925 et 1926 :

	1925	1926
a) En vertu des trente jours du Fonds national de crise fr.	4,173,300 76	6,425,013 45
b) En vertu des prises en charge	3,624,225 36	2,538,648 93
c) En vertu des prorogations	134,101 72	242,045 78
Inondations	—	1,120,973 25
Articles 15 et 16 (grève et lock-out)	—	98,834 »
Total. fr.	7,931,627 84	10,425,515 41

Le Fonds de crise alloue :

1° *Les allocations ordinaires* (art. 25 de l'arrêté royal du 21 mars 1927) qui comportent des allocations principales et familiales accordées aux chômeurs qui ont épuisé leur droit aux indemnités de la caisse et qui se trouvent dans un état de besoin ; ces allocations sont octroyées pendant trente jours. Il a été dépensé en 1926 :

Principales	fr.	1,760,807.98
Familiales		4,664,205.47
Total.	fr.	6,425,013.45

2° *Les allocations payées par le Fonds national de crise* (art. 24 du même arrêté) pour compte de caisses de chômage qui ne se trouvent plus en état de faire face à leurs obligations réglementaires vis-à-vis de leurs assurés. Pour l'année 1926 il a été payé :

Principales	fr.	1,966,076.66
Familiales		572,572.25
Total.	fr.	2,538,648.93

3° L'article 26 qui permet au Fonds national de crise de proroger pendant un certain nombre de jours le bénéfice des allocations au delà du trentième jour fixé par l'article 25 par l'Etat, motivé par une crise dans une industrie déterminée. En 1926 il a été payé :

Principales	fr.	186,034 82
Familiales		56,010 96
Total	fr.	242,045 78

4° Des indemnités en cas de conflits, grèves et lock-outs (art. 15 de l'arrêté royal du 5 mai 1926), qui ont absorbé 98,834 francs pendant le second semestre de 1926.

Pendant l'année 1926, un événement, qui a jeté un trouble profond dans la marche de certaines de nos industries, a obligé le Fonds de crise à dépenser une somme *extraordinaire*. Les inondations calamiteuses d'avril 1926 ont produit du chômage dans les industries de la région de Liège, Charleroi, Termonde. Elles ont coûté au Fonds national de crise la somme de fr. 1,120,973-25.

En y comprenant cette dernière intervention, le montant total des allocations de toute nature, payées par cette institution, a été de fr. 10,425,515-41.

Les tableaux mentionnés ci-dessus nous signalent que, depuis l'arrêté royal du 21 mars 1927, l'indemnité du Fonds de crise a été sensiblement majorée. Chacun admettra cependant qu'elle est insuffisante pour ceux qui, en ce temps de vie chère, sont atteints par le chômage.

Le Fonds de crise consacra en 1926 à ceux qui n'avaient plus droit à l'indemnité syndicale de chômage, une somme totale de 6,425,013,45 francs, chiffre que l'on ne trouvera certes pas exagéré et qui prouve que l'année 1926 n'a pas été défavorable pour notre pays, en ce qui concerne le chômage.

Il convient d'ajouter au montant de cette dépense, une somme de 2,538,648,93 francs, versée au profit des caisses dont les moyens d'assistance étaient épuisés.

Il faut mettre en lumière que les cotisations de certaines caisses ne sont plus en rapport avec les risques de chômage.

D'autre part, il est raisonnable que les caisses de chômage soient invitées à établir de plus en plus, leur œuvre d'assistance, sur des bases scientifiques et des données exactes.

La commission émit aussi le vœu de voir soumettre rapidement aux délibérations de la Chambre, la proposition de loi, tendant à imposer aux communes, l'obligation d'intervenir à concurrence de 10 p. c. dans la formation de l'indemnité de crise, l'Etat intervenant à concurrence de 75 p. c. et les syndicats à concurrence de 15 p. c. Un rapport favorable à la proposition a été déposé depuis un an.

IV.

INSPECTION DU TRAVAIL.

Une augmentation du personnel de 9 unités entraîne une majoration de dépenses de 81,900 francs. Le personnel a été renforcé de 3 inspecteurs et 4 contrôleurs. Le total des dépenses des 73 fonctionnaires de ce service s'élève à 1,051,900 francs. A celles-ci il y a lieu d'ajouter les frais de déplacements et de séjour; ce qui porte à 1,322,900 francs le montant des crédits, pour le fonctionnement de l'inspection.

Un amendement du Gouvernement prévoit la création de 3 nouveaux inspecteurs et 9 contrôleurs. Le service comprendra donc 18 nouvelles unités de plus que l'année dernière.

La mission de ce personnel n'est pas seulement le contrôle de l'application de la loi sur le travail dans les usines, mais aussi l'inspection des établissements dangereux, insalubres et incommodes.

Malgré cette augmentation du personnel, la Commission a estimé que l'inspection du travail n'était pas encore en état de remplir suffisamment sa tâche.

N'impose-t-on pas aux inspecteurs et contrôleurs du travail des travaux qui pourraient fort bien être faits par la police locale, par exemple, le contrôle des salles de concert, le mesurage des dites salles au point de vue de la surface; faire observer l'ordonnance « défense de fumer », etc. ?

Le temps consacré à cette besogne absorbante pourrait être utilisé plus utilement.

Sommes-nous déjà en possession du répertoire des exploitations industrielles qui doivent être visitées, dans notre pays, par les inspecteurs du travail ?

Il paraît qu'on ne peut répondre affirmativement à cette question. S'il est vrai que ce travail important a été mis sur pied, nous demandons qu'on veuille bien y mettre la diligence nécessaire.

V.

ACCIDENTS DU TRAVAIL.

La Commission a discuté de nouveau la nécessité de reviser la loi de 1903 sur les accidents du travail et de l'adapter aux besoins nouveaux.

Un projet de loi a été déposé à cette fin. Il a été examiné par la Section Centrale. Pourrait-on espérer bientôt sa mise à l'ordre du jour ?

Dégâts causés par certaines exploitations industrielles.

Certaines exploitations industrielles causent de graves dégâts aux particuliers, notamment les charbonnages, par les affaissements de maisons, allant parfois à 10, 15, voire à 20 centimètres. La procédure, suivie jusqu'ici pour la réparation des dégâts causés, est longue ; de là des réclamations de la part des intéressés.

Un membre de la Commission s'est demandé s'il ne serait pas à conseiller de créer un « Fonds national » qui serait alimenté, par exemple, par les versements d'un centime par tonne de charbon, afin de permettre la réparation des dégâts par suite d'affaissements.

En même temps, la Commission a insisté pour l'installation de bains-douches à l'intérieur des mines et mis à la disposition des ouvrières des mines, autant que possible près du lieu où elles travaillent.

Certaines autres industries, telles que, par exemple, l'industrie du zinc, causent un préjudice grave, non seulement à la santé des ouvriers qui y sont occupés, mais aussi, par les émanations chimiques, aux régions avoisinant les usines, si l'on néglige de prendre des mesures sévères en vue de l'une et l'autre éventualité.

La Commission insiste vivement pour que le Gouvernement prescrive ces mesures de protection dans une législation appropriée.

VI.

LÉGISLATION OUVRIÈRE.

La Commission a insisté pour que la législation sociale soit « coordonnée » et codifiée ».

Ce travail est certes important et exigera beaucoup de temps. Mais qui ne voit qu'il est devenu tout à fait indispensable.

La plupart de nos lois sociales sont complétées ou interprétées par des arrêtés royaux ou ministériels.

Si l'on veut être en mesure de juger rapidement et sans risque d'erreur, cette législation, un travail de coordination s'impose.

*
* *

Tels sont les points principaux qui furent examinés au sein de la Commission. Celle-ci a approuvé le budget à l'unanimité.

Le Rapporteur,

HENRI HEYMAN.

Le Président,

M. PIRMEZ.

Annexe

La Commission a posé au Gouvernement la question suivante :

Le Gouvernement voudrait-il nous indiquer :

I. Le nombre d'élèves des écoles techniques et professionnelles, a) publiques ; b) libres, pour les écoles, 1°) du jour ; 2°) du soir ; 3°) du dimanche.

II. Les subsides de l'État en faveur des écoles techniques et professionnelles : a) publiques ; b) libres, pour les écoles : 1°) du jour ; 2°) du soir ; 3°) du dimanche.

La Commission a reçu la réponse suivante :

Exercice 1925 — Récapitulation.

PROVINCES.	Ecoles officielles.	Elèves des écoles officielles.	Ecoles libres.	Elèves des écoles libres.	Subsides ordinaires.		Subs. extraordinaires.	
					Ecoles officielles.	Ecoles libres.	Ecoles officielles.	Ecoles libres.
Anvers	47	7,060	196	14,522	1,433,419	2,891,290	187,810	209,072
Brabant	38	9,579	116	14,915	1,803,185	3,593,554	135,156	268,587
Flandre occidentale . .	16	2,154	87	6,416	190,249	917,517	4,789	129,269
— orientale	19	4,835	150	15,667	817,702	2,196,272	176,533	209,175
Hainaut	39	17,003	68	8,919	1,353,391	2,509,739	215,977	337,247
Liège	48	8,020	42	5,593	1,332,569	1,269,413	55,605	69,785
Limbourg	3	183	37	3,011	13,876	874,689	—	414,226
Luxembourg	3	289	14	646	11,384	240,950	—	7,933
Namur	9	1,047	31	2,412	97,278	451,742	7,205	24,719
	242	50,170	741	72,101	7,053,053	14,945,166	783,163	1,670,013

24,451,397

	Nombre d'écoles et d'élèves.		Subsides accordés.	
	Ecoles officielles	Ecoles libres.	Ecoles officielles.	Ecoles libres.

Province d'Anvers.

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons	4	1,247	14	2,373	894,371	838,346
b) pour filles	2	483	12	1,388	278,784	504,935
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons	7	4,774	105	6,349	232,235	667,658
b) pour filles	4	556	65	4,412	28,029	880,351
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons	—	—	—	—	—	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	17	7,060	196	14,522	1,433,410	2,891,290

Province de Brabant.

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons	5	1,282	29	6,075	218,808	1,455,519
b) pour filles	8	2,693	31	2,523	1,156,454	1,486,477
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons	18	4,877	25	4,925	376,726	368,583
b) pour filles	6	454	31	1,392	44,517	283,275
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons	1	273	—	—	6,590	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	38	9,579	116	14,915	1,803,185	3,593,554

Province de la Flandre Occidentale.

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons	3	290	12	2,561	84,202	557,325
b) pour filles	1	82	10	526	8,612	167,437
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons	12	1,782	20	1,148	97,434	55,737
b) pour filles	—	—	45	2,181	—	287,018
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons	—	—	—	—	—	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	16	2,154	87	6,416	190,249	917,517

	Nombre d'écoles et d'élèves.		Subsides accordés.	
	Ecoles officielles.	Ecoles libres.	Ecoles officielles.	Ecoles libres.

Province de la Flandre Orientale.

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons. . . .	3	1,213	23	4,715	223,487	1,030,998
b) pour filles	3	454	23	1,704	167,050	404,602
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons. . . .	10	3,098	28	5,500	422,550	318,246
b) pour filles	3	70	76	3,748	4,615	382,426
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons. . . .	—	—	—	—	—	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	49	4,835	150	15,667	817,702	2,196,272

Province de Hainaut

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons. . . .	8	1,963	11	6,345	400,280	1,542,957
b) pour filles	12	528	18	992	126,586	657,086
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons. . . .	47	12,745	9	704	729,420	72,247
b) pour filles	14	446	30	878	36,142	237,449
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons. . . .	8	1,351	—	—	60,963	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	89	17,003	68	8,919	1,353,391	2,509,739

Province de Liège.

<i>Ecoles du jour :</i>						
a) pour garçons. . . .	15	3,159	8	1,935	746,428	395,151
b) pour filles	7	688	11	1,116	284,906	550,890
<i>Cours du soir :</i>						
a) pour garçons. . . .	18	3,601	13	2,196	193,231	230,320
b) pour filles	7	488	10	346	103,734	98,052
<i>Cours du dimanche :</i>						
a) pour garçons. . . .	1	84	—	—	4,270	—
b) pour filles	—	—	—	—	—	—
Totaux	48	8,020	42	5,593	1,332,569	1,269,413

	Nombre d'écoles et d'élèves.		Subsides accordés.	
	Ecoles officielles.	Ecoles libres.	Ecoles officielles.	Ecoles libres.

Province de Limbourg.

<i>Ecoles du jour :</i>							
a) pour garçons.	—	—	12	1,404	—	665,844	
b) pour filles	—	—	2	138	—	55,778	
<i>Cours du soir :</i>							
a) pour garçons.	3	183	12	707	13,876	20,728	
b) pour filles	—	—	11	702	—	132,339	
<i>Cours du dimanche :</i>							
a) pour garçons.	—	—	—	—	—	—	
b) pour filles	—	—	—	—	—	—	
Totaux.	3	183	37	3,011	13,876	874,689	

Province de Luxembourg.

<i>Ecoles du jour :</i>							
a) pour garçons.	—	—	2	235	—	175,635	
b) pour filles	—	—	5	191	—	36,689	
<i>Cours du soir :</i>							
a) pour garçons.	3	289	4	142	11,384	12,789	
b) pour filles	—	—	3	78	—	15,837	
<i>Cours du dimanche :</i>							
a) pour garçons.	—	—	—	—	—	—	
b) pour filles	—	—	—	—	—	—	
Totaux.	3	289	14	646	11,384	240,950	

Province de Namur.

<i>Ecoles du jour :</i>							
a) pour garçons.	—	—	6	935	—	214,767	
b) pour filles	1	38	5	272	35,726	95,043	
<i>Cours du soir :</i>							
a) pour garçons.	5	867	10	830	53,043	75,877	
b) pour filles	2	57	7	212	4,751	55,812	
<i>Cours du dimanche :</i>							
a) pour garçons.	1	85	3	163	3,758	10,243	
b) pour filles	—	—	—	—	—	—	
Totaux.	9	1,047	31	2,412	97,278	451,742	